

Knud Rasmussen: Grónské mýty a pověsti

Překlad Viola Lyčková, Zdeněk Lyčka, ilustrace Martin Velíšek, Argo, Praha 2007, ISBN 978-80-7203-876

Jón Árnason: Mrtvému nože netřeba, Islandské pověsti a pohádky

Překlad Ilona Gottwaldová, ilustrace Jan Hisek, Argo, Praha 2008, ISBN 978-80-257-0011

Just Knud Qvigstad: O muži, který si koupil svědění, Laponské mýty - pohádky a pověsti Sámů

Překlad Viola Lyčková, Zdeněk Lyčka, ilustrace Luboš Drtina, Argo, Praha 2006, ISBN 80-7203-773

přečkali na místě ztroskotání tři zimy. Torgilsovi se zde narodil syn Torfinn, kterého sám po smrti manželky kojil. Trosečníkům se pak podařilo dosáhnout islandských osad v Grónsku, kde strávili další zimu, malý Torfinn však k velkému žalu svého otce zahynul ještě před návratem na Island při bouři na lodi. Jiné polární dobrodružství, kterého se účastnily děti, se odehrálo v Baffinově zálivu o mnoho století později. Na výpravě lodi Polaris (1871–1873) vedené kapitánem Hallem se část posádky, po zradě a ztrátě lodi, plavila na ledové kře od 16. října 1872 do 30. dubna 1873 a urazila dráhu 2900 km. Cestu na kře absolvovalo také pět malých dětí domorodých inuitských průvodců (více informací Farley Mowat: Polární vášeň, Odeon 1973).

Věřím, že na těchto výpravách, stejně jako v normálním životě, si Inuité, Islandané, Sámové vyprávěli pohádky a byly to pohádky podobné těm, které vydalo nakladatelství Argo. Podobné říkám proto, že než je sběratelé převedli na papír, a tím zafixovali jejich podobu, byly uchovávány ústní tradicí, a tudíž existovaly v mnoha variantách a utvářely je různé vlivy.

Klasici žánru bratři Grimmové vydali první lidové pohádky v roce 1812 a už v roce 1817 zaslala Archeologická společnost v Kodani Islandanům první výzvu k sběru lidových

pohádek. První sbírka byla však publikována až v roce 1852 Jónem Árnasonem a Mágusem Grímssonem. Grónské pověsti a mýty vydal jejich sběratel Knud Rasmussen v letech 1921 až 1924 a sámské pověsti a pohádky sbíral a vydal v letech 1927 až 1929 Just Knud Qvigstad. Tyto tři výběry severských pověstí, pohádek a mýtů potěší každého milovníka severu. A nejen potěší, také doplní povědomí, které četbou dějin Norska, Islandu a Dánska (nebo Bradavické školy) prostě nezískáte.

Grónské mýty a pověsti jsou jedním slovem drsné, jak je patrné také z ilustrací Martina Velíška. Život se s Inuity v Grónsku opravdu nemazlil. V zimě když nebylo dost potravy, došlo občas i na kanibalství, ale rozhodně to bylo odsouzené a obávané jednání. Pro správného Inuita platil složitý systém zákazů, jejichž nedodržování vedlo k tomu, že všechen lidský odpad se uchytil matce moře ve vlasech a ona potom za trest zadržovala lovnou zvěř, na které byli Inuité závislí. Vyřešit to mohl šaman, když navštívil matku moře pod vodou a udobřil ji tím, že jí vyčesal odpadky a lejna z vlasů.

Výběr islandských pověstí a pohádek je tak trochu duchařsky strašidelný a název *Mrtvému nože netřeba* i ilustrace celý soubor výstižně charakterizují. Dojem, který si z něj odnesete, je tajemno, strašidelnost a takové tklivé nudno. Pro našince je exotický zvláště první oddíl, který vypráví o elfech neboli skrytcích, lidech, kteří se jako prostý Islandan zabývali sedlačením, ale bydleli v pahorcích a kamelech a byli neviditelní. Mohli se však nechat spatřit při některých zvláštních příležitostech. Konali dobro i zlo jako normální lidé a bylo lepší nekřížit jim cestu. Protože nebyli křesťané, nechodili do kostela, což muselo být na odlehlých islandských statcích, ze kte-

Kresba
© Jitka Klimešová.